

1553.

Na osnovu člana 18 stav 3 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja ("Službeni list CG", br. 14/08 i 47/15), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

P R A V I L N I K O BLIŽIM USLOVIMA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA TOKOM KLANJA*

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži uslovi za zaštitu životinja za proizvodnju pri klanju, način i sredstva za omamljivanje i usmrćivanje životinja, kao i način osposobljavanja lica koja obavljaju premještanje, smještaj i brigu o životinjama u klanici, sputavanje, omamljivanje i klanje ili usmrćivanje životinja.

Primjena

Član 2

Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na:

1) životinje koje se usmrćuju:

- tokom naučnih oglada koji se sprovode pod nadzorom ovlašćenih nadležnih organa i delegiranih tijela, u skladu sa propisom kojim se uređuju pravila za sprovođenje službenih kontrola i drugih službenih aktivnosti;

- tokom lova ili sportsko-rekreativnog ribolova;

- tokom kulturnih ili sportskih događaja;

2) živinu, kuniće i zečeve koje je vlasnik zaklao van klanice za sopstvene potrebe za ishranu u domaćinstvu.

Značenje izraza

Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

1) **usmrćivanje** je namjerno podstaknut postupak koji dovodi do smrti životinje;

2) **povezani postupci** su postupci rukovanja sa životinjama, utjerivanja životinja u tor prije klanja, sputavanja, omamljivanja i iskrvarivanja životinja koje se vrše na lokaciji na kojoj ih treba usmrtiti;

3) **životinja** je kičmenjak, osim gmizavaca i vodozemaca;

4) **usmrćivanje iz nužde** je usmrćivanje životinja koje su povrijeđene ili imaju bolest koja je povezana sa teškim bolovima ili patnjom, a ne postoji drugi način da im se bol ili patnja otklone;

5) **omamljivanje** je namjerno podstaknuti proces koji dovodi do gubitka svijesti i osjetljivosti bez bola, uključujući postupak koji rezultira trenutnom smrću;

6) **religijski obred** je niz postupaka koji se odnose na klanje životinja, a u vezi su sa religijom;

7) **standardne operativne procedure** su pisana uputstva kojima se postiže ujednačenost izvođenja određene funkcije ili standarda;

8) **klanje** je usmrćivanje životinja namijenjenih za ljudsku ishranu;

9) **klanica** je objekat koji se koristi za klanje kopnenih životinja;

10) **subjekat u poslovanju** je fizičko ili pravno lice koje pod svojim nadzorom ima preduzeće koje sprovodi usmrćivanje životinja ili bilo koji povezani postupci;

11) **krznašice** su sisari koji se uzgajaju radi proizvodnje krzna: kune zlatice, tvorovi, lisice, rakuni, glodari i činčile;

12) **depopulacija** je postupak usmrćivanja životinja radi zaštite javnog zdravlja, zdravlja životinja, dobrobiti životinja ili zbog zaštite životne sredine;

13) **živina** su uzgajane ptice, uključujući ptice koje se ne smatraju domaćim pticama, a koje se uzgajaju kao domaće životinje, osim beskičmenjaka;

14) **sputavanje** je postupak nad životinjama za sputavanje njenih pokreta, štedeći je svake vrste bola koja se može izbjeći, straha ili uznemiravanja kako bi se olakšalo djelotvorno omamljivanje ili usmrćivanje;

15) **rasijecanje** je laceracija tkiva centralnog nervnog sistema i kičmene moždine izduženim štapolikim instrumentom koji se uvodi u čeonu šupljinu.

Opšti uslovi za usmrćivanje i povezane postupke

Član 4

Životinje treba da budu pošteđene svakog nepotrebnog bola, nelagode ili patnje tokom usmrćivanja ili povezanih postupaka.

Subjekti u poslovanju, radi obezbjeđivanja uslova iz stava 1 ovog člana, treba da preduzmu mjere kako bi obezbijedili da:

1) životinje imaju fizičku udobnost i zaštitu, posebno na način da im se obezbijede adekvatni temperaturni uslovi, uslovi higijene, kao i da se spriječi njihov pad ili klizanje;

2) se životinje zaštite od povređivanja;

3) se životinjama rukuje i da se smještaju u za to namijenjen prostor uzimajući u obzir njihovo uobičajeno ponašanje;

4) životinje ne pokazuju znakove nepotrebnog bola ili straha, odnosno neuobičajeno ponašanje;

5) životinje ne pate zbog produženog perioda uskraćivanja vode ili hrane;

6) se životinjama onemogućiti nepotreban kontakt sa drugim životinjama koje mogu ugroziti njihovu dobrobit.

Prostori koji se koriste za usmrćivanje i povezane postupke treba da budu izgrađeni, održavani i da se u njima postupa u skladu sa st. 1 i 2 ovog člana.

Usmrćivanje riba iz nužde van klanice ili kada bi usmrćivanje riba iz nužde prouzrokovalo neposredan i ozbiljan rizik za zdravlje ili bezbjednost ljudi, vrši se u skladu sa st. 1, 2 i 3 ovog člana.

Metode omamljivanja

Član 5

Životinja se usmrćuje samo nakon omamljivanja u skladu sa metodama omamljivanja datim u Prilogu 1, a gubitak svijesti i osjetljivost održavaju se do smrti životinje.

Metode omamljivanja iz stava 1 ovog člana koji za posljedicu nemaju trenutnu smrt (obično omamljivanje) treba da, što je prije moguće, pređu u postupak kojim se obezbjeđuje smrt životinje (iskrvarenje, razaranje srži, usmrćivanje električnom strujom ili produženo uskraćivanje kiseonika).

Omamljivanje životinja koje se usmrćuju, u skladu sa metodama omamljivanja iz stava 1 ovog člana, ne vrši se ako se klanje životinja vrši u klanicama i u svrhe religijskog obreda.

Provjere omamljivanja

Član 6

Subjekti u poslovanju obezbjeđuju da lica koja su odgovorna za omamljivanje sprovode redovne provjere kako bi obezbijedili da životinje ne pokazuju nikakve znake svijesti ili osjetljivosti od završetka omamljivanja do smrti.

Redovne provjere iz stava 1 ovog člana sprovode se na reprezentativnom uzorku životinja, a učestalost tih provjera određuje se na osnovu prethodnih provjera i drugih podataka koji mogu uticati na djelotvornost omamljivanja.

Ako se provjerom iz stava 2 ovog člana utvrdi da životinja nije omamljena, lice odgovorno za omamljivanje preduzima odgovarajuće mjere u skladu sa članom 7 stav 3 ovog pravilnika.

Ako se životinja usmrćuje bez prethodnog omamljivanja, lice odgovorno za klanje vrši provjere kako bi obezbijedio da životinje ne pokazuju nikakve znakove svijesti ili osjetljivosti prije nego ih oslobodi od sputavanja i da ne pokazuju nikakve znakove života prije nego ih proslijedi na obradu kože ili šurenje.

Standardni operativni postupci

Član 7

Subjekti u poslovanju unaprijed planiraju usmrćivanje životinja i povezane postupke i sprovode ih u skladu sa standardnim operativnim postupcima.

Subjekti u poslovanju sastavljaju i objavljuju standardne operativne postupke radi obezbjeđivanja usmrćivanja i povezanih postupaka koje sprovode u skladu sa članom 4 stav 2 ovog pravilnika.

U slučaju omamljivanja, standardni operativni postupci treba da:

- 1) uzmu u obzir preporuke proizvođača;
- 2) odrede metodu omamljivanja, na osnovu dostupnih naučnih dokaza i ključnih parametara datih u Prilogu 1, čime se obezbjeđuje njihova funkcionalnost za omamljivanje životinja;
- 3) odrede mjere koje se sprovode ako životinja nije omamljena na odgovarajući način ili kada životinja koja je zaklana i dalje pokazuje znakove života.

Nivo osposobljenosti

Član 8

Lice koje vrši premještanje, smještaj i brigu o životinjama u klanici, sputavanje, omamljivanje i klanje ili usmrćivanje životinja treba da bude osposobljeno za:

- 1) rukovanje životinjama i brigu o životinjama prije sputavanja;
- 2) sputavanje životinja radi omamljivanja ili usmrćivanja;
- 3) omamljivanje životinja;
- 4) procjenu djelotvornosti omamljivanja;
- 5) vješanje živih životinja na odgovarajuću opremu ili dizanje živih životinja;
- 6) iskrvarenje živih životinja;
- 7) klanje u skladu sa članom 5 stav 3 ovog pravilnika.

Pored uslova iz stava 1 ovog člana, usmrćivanje krznašica vrši se u prisustvu i pod nadzorom lica kojem je izdato uvjerenje o osposobljenosti iz člana 18 ovog pravilnika.

Upotreba opreme za sputavanje i omamljivanje

Član 9

Proizvode koji se stavljaju na tržište ili oglašavaju kao oprema za sputavanje ili omamljivanje treba da prati uputstvo za upotrebu, kojim se obezbjeđuju optimalni uslovi za dobrobit životinja.

Uputstvo iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) vrstu, kategoriju, količinu i/ili težinu životinje za koje je predviđena upotreba opreme;
- 2) preporučene parametre koji odgovaraju različitim okolnostima upotrebe, uključujući ključne parametre iz člana 7 stav 2 tačka 2 ovog pravilnika;

- 3) postupak za sistemsko praćenje funkcionalnosti opreme;
- 4) preporuke za održavanje i kalibraciju opreme za omamljivanje.

Upotreba opreme za sputavanje i omamljivanje

Član 10

Oprema za sputavanje i omamljivanje održava se i provjerava u skladu sa uputstvima proizvođača, a provjeru obavljaju lica koje su za to obučena.

Za vrijeme vršenja postupaka omamljivanja, na mjestu u kojem se vrši omamljivanje treba da bude dostupna rezervna oprema koja se koristi u slučaju neuspješnog djelovanja opreme za omamljivanje.

Životinjama se ne stavlja oprema za sputavanje, uključujući opremu za sputavanje glave, sve dok lice koje vrši omamljivanje ili iskrvarenje nije spremno da životinju omami ili iskrvari što je prije moguće.

Klanje životinja na gazdinstvu namijenjenih za sopstvenu potrošnju

Član 11

Klanje životinja, osim živine, kunića i zečeva, kao i povezani postupci van klanice koje obavlja vlasnik životinja ili odgovorno lice pod nadzorom vlasnika, za sopstvenu potrošnju na gazdinstvu vrši se u skladu sa članom 4 stav 1, članom 5 stav 1 i članom 8 stav 1 ovog pravilnika.

Direktno snabdijevanje malim količinama živine, kunića i zečeva

Član 12

Klanje živine, kunića i zečeva na farmi za sopstvenu potrošnju i direktno snabdijevanje malim količinama mesa koje proizvođač nudi krajnjem potrošaču ili lokalnoj maloprodaji kao svježe meso, pod uslovom da broj životinja koje su zaklane ne prelazi broj predviđenih životinja u skladu sa zakonom kojim se uređuju uslovi za bezbjednost hrane i hrane za životinje, vrši se u skladu sa članom 4 stav 1, članom 5 stav 1 i članom 8 stav 1 ovog pravilnika.

Uređenje, konstrukcija i oprema u klanicama

Član 13

Uređenje, konstrukcija klanica, kao i oprema koja se u njima koristi treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 2.

Postupanje sa životinjama tokom sputavanja u klanicama

Član 14

Operativna pravila za klanice data su u Prilogu 3.

Životinje koje se usmrćuju u skladu sa članom 5 stav 2 ovog pravilnika bez prethodnog omamljivanja treba da budu pojedinačno sputane, a preživari se mehanički sputavaju.

Oprema za sputavanje goveda okretanjem koristi se za klanje životinja u skladu sa članom 5 stav 2 ovog pravilnika, pod uslovom da u okviru opreme postoji uređaj koji sputava i bočne i vertikalne pokrete glave, prilagođen veličini životinje.

Odgovorno lice za dobrobit životinja

Član 15

Subjekti u poslovanju određuju lice odgovorno za dobrobit životinja za svaku klanicu.

Odgovorno lice za dobrobit životinja subjektu u poslovanju podnosi izvještaj o stanju dobrobiti životinja.

Odgovorno lice za dobrobit životinja treba da posjeduje uvjerenje o osposobljenosti iz člana 18 ovog pravilnika za sve postupke koji se odvijaju u klanicama.

Odgovorno lice za dobrobit životinja vodi izvještaj o preduzetim mjerama za unapređenje dobrobiti životinja u klanicama, koji se čuva najmanje godinu dana.

St. 1 do 4 ovog člana ne primjenjuju se na klanice koje kolju manje od 1.000 uslovnih grla sisara ili 150.000 ptica ili kunića godišnje.

Određivanje uslovnog broja grla sisara (stopa konverzije) vrši se na sljedeći način:

- 1) odrasla goveda kao jedno uslovno grlo;
- 2) ostala goveda: 0,50 uslovno grlo;
- 3) svinje žive vage od preko 100 kg: 0,20 uslovnog grla;
- 4) ostale svinje: 0,15 uslovnog grla;
- 5) ovce i koze: 0,10 uslovnog grla;
- 6) jagnjad, jarad i prasad sa manje od 15 kg žive vage: 0,05 uslovnog grla.

Depopulacija

Član 16

Depopulacija životinja vrši organ uprave nadležan za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Uprava), na osnovu kriznog plana, u skladu sa zakonom kojim se uređuju uslovi i način obavljanja veterinarske djelatnosti, prije početka postupka klanja.

Postupci omamljivanja i usmrćivanja, kojim se planiraju odgovarajući standardni operativni postupci, treba da budu dio kriznog plana, a određuju se na osnovu procjene rizika uspostavljene kriznim planom u odnosu na veličinu i lokaciju sumnje na izbijanje bolesti.

Uprava:

- 1) obezbjeđuje da se postupci sprovode u skladu sa kriznim planom iz stava 1 ovog člana;
- 2) preduzima odgovarajuće mjere radi zaštite dobrobiti životinja u odgovarajućim uslovima.

Prinudno klanje

Član 17

U slučaju prinudnog klanja, odnosno usmrćivanja, držalac životinja treba da preduzme sve neophodne mjere kako bi se životinja usmrtila što je prije moguće.

Uvjerenje o osposobljenosti

Član 18

Osposobljavanje lica za premještanje, smještaj i brigu o životinjama u klanici, sputavanje, omamljivanje i klanje ili usmrćivanje životinja vrši se putem obuka za osposobljavanje, iz oblasti datih u Prilogu 4.

Uprava objavljuje poziv za obuku iz stava 1 ovog člana na svojoj internet stranici i određuje oblast za koju se vrši obuka.

Za osposobljavanje iz stava 1 ovog člana, zainteresovana lica podnose zahtjev Upravi, koji sadrži:

- 1) ime, prezime i adresu podnosioca zahtjeva, kao i podatke o kontaktu; i
- 2) oblast za koju se osposobljava;
- 3) vrstu životinja za koje se osposobljava.

Uprava sačinjava listu kandidata koju objavljuje na svojoj internet stranici.

Nakon završene obuke iz stava 1 ovog člana, lice iz stava 3 ovog člana polaže ispit.

Uvjerenje o osposobljenosti dodjeljuje se licima koja su stekla zadovoljavajući uspjeh na ispitu iz stava 4 ovog člana.

U uvjerenju o osposobljenosti navodi se za koje kategorije životinja, vrstu opreme i za koje postupke se odnosi uvjerenje o osposobljenosti lica.

Uprava priznaje uvjerenja o osposobljenosti lica koja su izdata u državama članicama Evropske unije.

Privremena uvjerenja o osposobljenosti mogu da budu izdata pod uslovom da:

1) je podnosilac zahtjeva registrovan na jednom od kurseva za osposobljavanje iz stava 1 ovog člana;

2) podnosilac zahtjeva radi u prisustvu i pod nadzorom lica koje posjeduje uvjerenje o osposobljenosti izdato za specifičnu djelatnost koju obavlja;

3) privremeno uvjerenje ne važi duže od tri mjeseca; i

4) podnosilac zahtjeva dostavi pisanu izjavu u kojoj navodi da mu prethodno nije izdato drugo privremeno uvjerenje o osposobljenosti ili da nije bio u mogućnosti da polaže ispit, uz obrazloženje.

Uvjerenje o osposobljenosti i privremeno uvjerenje o osposobljenosti mogu da se izdaju samo ako podnosilac zahtjeva podnese dokaz da nije počinio krivično djelo u vezi sa zaštitom dobrobiti životinja tokom tri godine koje prethode danu podnošenja zahtjeva za to uvjerenje.

Prilozi

Član 19

Prilozi 1 do 4 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Prestanak primjene

Član 20

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o bližim uslovima za zaštitu životinja tokom klanja ("Službeni list CG", br. 54/15 i 21/19).

Stupanje na snagu

Član 21

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

*U ovaj pravilnik prenesene su odredbe Direktive br. 1099/2009/EZ o zaštiti životinja u trenutku usmrćivanja.

Broj: 04-312/26-15584/3

Podgorica, 9. juna 2026. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.

METODE OMAMLJIVANJA I POVEZANE SPECIFIKACIJE

I. Metode

Tabela 1. – Mehaničke metode

Br.	Naziv	Opis	Uslovi upotrebe	Ključni parametri	Specifični zahtjevi za određene metode – poglavlje II. ovog Priloga
1.	Pištolj za omamljivanje sa penetrirajućim klinom	Značajno i nepovratno oštećenje mozga izazvano šokom i prodorom klina pištolja za omamljivanje Obično omamljivanje.	Sve vrste životinja. Klanje, depopulacija i ostale situacije.	Mjesto i smjer pucnja. Odgovarajuća brzina, izlazna dužina i promjer pištolja u skladu s veličinom i vrstom životinje. Najdže vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja.	Nije primjenjivo.
2.	Pištolj za omamljivanje sa nepenetrirajućim klinom	Značajno oštećenje mozga izazvano šokom prilikom primjene pištolja za omamljivanje sa nepenetrirajućim klinom. Obično omamljivanje.	Preživari, živina, kunići i zečevi. Klanje samo za preživare. Klanje, depopulacija i ostale situacije za živinu, kuniće i zečeve.	Mjesto i smjer pucnja. Odgovarajuća brzina, promjer i oblik pištolja u skladu sa veličinom i vrstom životinje. Jačina upotrebljenog naboja. Najduže vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja.	Tačka 1.
3.	Vatreno oružje sa slobodnim projektilom	Značajno i nepovratno oštećenje mozga izazvano šokom i prodorom jednog ili više projektila.	Sve vrste životinja. Klanje, depopulacija i ostale situacije.	Mjesto pucnja. Snaga i kalibar naboja. Vrsta projektila.	Nije primjenjivo.
4.	Maceracija	Trenuno drobljenje čitave životinje.	Pilići do 72 sata starosti i zameci u jajetu. Sve situacije osim klanja.	Najveća veličina serije koja se uvodi. Udaljenost između oštrica i brzina rotacije. Mjera za sprečavanje pretrpavanja.	Tačka 2.
5.	Dislokacija vrata	Ručno ili mehaničko istezanje i zakretanje vrata što izaziva moždanu ishemiju.	Živina do 5 kg žive vage. Klanje, depopulacija i ostale situacije.	Nije primjenjivo.	Tačka 3.
6.	Perkusivni udarac u	Čvrst i precizan udarac	Prasad,	Snaga i lokacija udarca.	Tačka 3.

	glavu	u glavu koji izaziva značajno oštećenje mozga.	jagnjad, jarad, kunići, zečevi, krznašice i živina do 5 kg žive vage. Klanje, depopulacija i ostale situacije.	
--	-------	--	--	--

Tabela 2. – Električne metode

Br.	Naziv	Opis	Uslovi upotrebe	Ključni parametri	Specifični zahtjevi poglavlja II. ovog Priloga
1.	Omamljivanje električnom strujom (samo glava)	Izlaganje mozga električnoj struji koja dovodi do opšteg epileptičnog stanja na elektroencefalogramu (EEG). Obično omamljivanje.	Sve vrste životinja. Klanje, depopulacija i ostale situacije.	Najmanja jačina struje (A ili mA). Najmanji napon (V). Najveća frekvencija (Hz). Najkraće vrijeme izlaganja. Najduže vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja. Učestalost kalibracije opreme. Poboljšanje toka struje. Sprečavanje električnog šoka prije omamljivanja. Mjesto primjene i kontaktna površina elektroda.	Tačka 4.
2.	Omamljivanje električnom strujom (glava-tijelo)	Izlaganje tijela električnoj struji koja istovremeno dovodi do opšteg epileptičnog stanja na EEG-u i fibrilacije ili zaustavljanja rada srca. Obično omamljivanje u slučaju klanja.	Sve vrste životinja. Klanje, depopulacija i ostale situacije.	Najmanja jačina struje (A ili mA). Najmanji napon (V). Maksimalna frekvencija (Hz). Minimalno vrijeme izlaganja. Učestalost kalibracije opreme. Poboljšanje toka struje. Sprečavanje električnog šoka prije omamljivanja. Mjesto primjene i kontaktna površina elektroda. Najduže vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja u slučaju običnog omamljivanja.	Tačka 5.
3.	Električna vodena kupka	Izlaganje čitavog tijela električnoj struji koja dovodi do opšteg epileptičnog stanja na EEG-u i	Živina. Klanje, depopulacija i	Najmanja jačina struje (A ili mA). Najmanji napon (V).	Tačka 6

		<p>moгуće fibrilacije ili zaustavljanja rada srca kroz vodenu kupku.</p> <p>Obično omamljivanje osim u slučajevima kada je frekvencija jednaka ili manja od 50 Hz.</p>	ostale situacije.	<p>Najviša frekvencija (Hz).</p> <p>Učestalost kalibracije opreme.</p> <p>Sprečavanje električnog šoka prije omamljivanja.</p> <p>Umanjivanje bola prilikom sputavanja životinje.</p> <p>Pojačavanje toka struje.</p> <p>Najduže trajanje sputavanja prije vodene kupke.</p> <p>Najkraće vrijeme izlaganja za svaku životinju.</p> <p>Uranjanje ptica sve do osnovice krila.</p> <p>Najduže vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja za frekvencije preko 50 Hz.</p>	
--	--	--	-------------------	---	--

Tabela 3. – Metode kontrolisanja atmosferskog pritiska

Br.	Naziv	Opis	Uslovi upotrebe	Ključni parametri	Specifični zahtjevi poglavlja II. ovog Priloga
1.	Ugljen dioksid pri visokim koncentracijama	<p>Direktno ili postupno izlaganje svjesnih životinja mješavini gasova koja sadrži više od 40 % ugljen dioksida. Metoda se može koristiti u jamama, tunelima, spremnicima ili objektima koji su prethodno zapečaćeni.</p> <p>Obično omamljivanje prilikom klanja svinja.</p>	<p>Svinje, kune, činčile, živina osim pataka i gusaka.</p> <p>Klanje samo za svinje.</p> <p>Ostale situacije osim klanja za perad, kune, činčile, svinje.</p>	<p>Koncentracija ugljen dioksida.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Najveći interval(i) uboda/usmrćivanja u slučaju običnog omamljivanja.</p> <p>Kvaliteta gasa.</p> <p>Temperatura gasa.</p>	<p>Tačka 7.</p> <p>Tačka 8.</p>
2.	Ugljen dioksid u dvije faze	<p>Uzastopno izlaganje svjesnih životinja mješavini gasova koja sadrži do 40 % ugljen dioksida nakon čega se ponavlja, kada su životinje izgubile svijest, sa većom koncentracijom ugljen dioksida.</p>	<p>Živina.</p> <p>Klanje, depopulacija i ostale situacije.</p>	<p>Koncentracija ugljen dioksida.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Kvaliteta plina.</p> <p>Temperatura plina.</p>	<p>Nije primjenjivo.</p>
3.	Ugljen dioksid u smješi sa drugim inertnim gasovima	<p>Direktno ili postupno izlaganje svjesnih životinja mješavini gasova koji sadrži do 40 % ugljen dioksida u smjesi sa drugim inertnim gasovima što dovodi do anoksije. Metoda se može koristiti u jamama, vrećama,</p>	<p>Svinje i živina.</p> <p>Klanje, depopulacija i ostale situacije.</p>	<p>Koncentracija ugljen dioksida.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Najveći interval(i) uboda/usmrćivanja u slučaju običnog omamljivanja.</p> <p>Kvaliteta gasa.</p>	<p>Tačka 8.</p>

		<p>tunelima, spremnicima ili objektima koje su prethodno zapečaćeni.</p> <p>Obično omamljivanje u slučaju svinja ako je trajanje izlaganja na barem 30 % ugljičnog dioksida manje od 7 minuta.</p> <p>Obično omamljivanje u slučaju živine ako je ukupno trajanje izlaganja na barem 30 % ugljen dioksida manje od 3 minuta.</p>		<p>Temperatura gasa.</p> <p>Koncentracija kiseonika.</p>	
4.	Inertni gasovi	<p>Direktno ili postupno izlaganje svjesnih životinja mješavini inertnih gasova poput argona ili azota što dovodi do anoksije. Metoda se može koristiti u jamama, vrećama, tunelima, spremnicima ili objektima koji su prethodno zapečaćeni.</p> <p>Obično omamljivanje u slučaju klanja svinja.</p> <p>Obično omamljivanje u slučaju živine ako je trajanje izlaganja anoksiji manje od 3 minuta.</p>	<p>Svinje i živina.</p> <p>Klanje, depopulacija i ostale situacije.</p>	<p>Koncentracija kiseonika.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Kvaliteta gasa.</p> <p>Najveći interval(i) uboda/usmrćivanja u slučaju običnog omamljivanja.</p> <p>Temperatura gasa.</p>	Tačka 8.
5.	Ugljen monoksid (čisti izvor)	<p>Izlaganje svjesnih životinja mješavini gasova koji sadrži više od 4 % ugljen monoksida.</p>	<p>Krznasiće, živina i prasad.</p> <p>Ostale situacije osim klanja.</p>	<p>Kvaliteta gasa.</p> <p>Koncentracija ugljen monoksida.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Temperatura gasa.</p>	Tačke 9.1., 9.2. i 9.3.
6.	Ugljen monoksid u smjesi sa drugim gasovima	<p>Izlaganje svjesnih životinja mješavini gasova koji sadrži više od 1 % ugljen monoksida u smješi sa drugim toksičnim gasovima.</p>	<p>Krznasiće, živina i prasad.</p> <p>Ostale situacije osim klanja.</p>	<p>Koncentracija ugljen monoksida.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Temperatura gasa.</p> <p>Filtracija gasa koji dolazi iz pogona.</p>	Tačka 9.
7.	Omamljivanje niskim atmosferskim pritiskom	<p>Izlaganje svjesne životinje postupnom opadanju pritiska uz smanjivanje količine raspoloživog kiseonika na manje od 5 %.</p>	<p>Tovni pilići žive vage do 4 kg.</p> <p>Klanje, depopulacija i ostale situacije.</p>	<p>Stopa opadanja pritiska.</p> <p>Trajanje izlaganja.</p> <p>Temperatura i vlažnost prostora.</p>	Tačke od 10.1. do 10.5.

Tablica 4. – Ostale metode

Br.	Naziv	Opis	Uslovi upotrebe	Ključni parametri	Specifični zahtjevi poglavlja II. ovog Priloga
-----	-------	------	-----------------	-------------------	--

1.	Injekciona apliciranje sredstava za usmrćivanje	Gubitak svijesti i osjetljivosti, nakon čega slijedi nepovratna smrt izazvana sredstvom za usmrćivanje apliciranim injekcionim putem.	Sve vrste životinja. Ostale situacije osim klanja.	Vrsta injekcije. Upotreba odobrenih proizvoda.	Nije primjenjivo.
----	---	---	--	--	-------------------

II. Posebni zahtjevi za određene metode

1. Pištolj za omamljivanje sa nepenetrirajućim klinom

Prilikom upotrebe ove metode subjekti u poslovanju treba da obrate pažnju na izbjegavanje frakture lobanje.

Ova se metoda koristi samo za preživare koji imaju kilažu manju od 10 kg žive vage.

2. Maceracija

Ova metoda obezbjeđuje trenutnu maceraciju i neposrednu smrt životinja. Sprava sadrži mehanički pokretane smrtonosne oštrice ili produžene polistirenske izdanke koji se okreću velikom brzinom. Kapacitet sprave je dovoljan da obezbijedi za sve životinje da se trenutno usmrte, čak i ako se njima rukuje u velikom broju.

3. Dislokacija vrata i perkusivni udarac u glavu

Ove se metode ne koriste kao rutinske metode, već samo ako za omamljivanje nisu dostupne druge metode.

Ove se metode ne koriste u klanicama, osim kao pomoćna metoda za omamljivanje.

Nijedna osoba ručnom dislokacijom vrata ili perkuzivnim udarcem u glavu ne smije usmrtili više od sedamdeset životinja na dan.

Ručna dislokacija vrata se ne smije koristiti nad životinjama koje imaju više od tri kilograma žive vage.

4. Omamljivanje električnom strujom (samo glava)

4.1. Prilikom upotrebe omamljivanja električnom strujom, elektrode trebaju da obuhvate mozak životinje i biti prilagođene njenoj veličini.

4.2. Omamljivanje električnom strujom samo za glavu mora se sprovoditi u skladu sa najmanjim intenzitetom struje kako je to navedeno u tabeli 1.

Tabela 1. – Minimalna jačina struje za omamljivanje električnom strujom samo za glavu

Kategorija životinja	Goveda od 6 mjeseci starosti ili starija	Goveda mlađa od 6 mjeseci starosti	Životinje iz porodice ovaca i koza	Životinje iz porodice svinja	Pilići	Gušćad
Najmanja jačna struje	1,28 A	1,25 A	1,00 A	1,30 A	240 mA	400 mA

5. Omamljivanje električnom strujom (glava-tijelo)

5.1. Životinje iz porodice ovaca, koza i svinja.

Najmanja jačina struje za omamljivanje električnom strujom (glava-tijelo) je 1 amper za ovce i koze i 1,30 ampera za svinje.

5.2. Lisice

Elektrode se stavljaju u usta i rektum sa najmanjom jačinom struje od 0,3 ampera i najmanjim naponom od 110 volti u trajanju od barem tri sekunde.

5.3. Činčile

Elektrode se stavljaju od uva do repa sa najmanjom jačinom struje od 0,57 ampera u trajanju od barem 60 sekundi.

6. Električna vodena kupka za živinu

6.1. Životinje se ne smiju sputavati ako su premale za električnu vodenu kupku ili ako bi sputavanje podstaklo ili povećalo osjećaj bola (poput vidljivo ozlijeđenih životinja). U tim slučajevima one se usmrćuju alternativnim metodama.

6.2. Sprave za sputavanje treba da budu mokre prije sputavanja živih ptica i izložene struji. Ptice treba da budu obješene za obje noge.

6.3. Za životinje iz tabele 2., omamljivanje vodenom kupkom sprovodi se u skladu sa najmanjom jačinom struje kako je u njoj prikazano, a životinje se toj jačini struje izlažu u trajanju od najmanje četiri sekunde.

Tabela 2. – Zahtjevi u pogledu struje za opremu za omamljivanje vodenom kupkom (prosječne vrijednosti po životinji)

Frekvencija (Hz)	Pilići	Gušćad	Patke i guske	Prepelice
< 200 Hz	100 mA	250 mA	130 mA	45 mA
Od 200 do 400 Hz	150 mA	400 mA	Nije dozvoljeno	Nije dozvoljeno
Od 400 do 1 500 Hz	200 mA	400 mA	Nije dozvoljeno	Nije dozvoljeno

7. Ugljen dioksid pri visokim koncentracijama

U slučaju svinja, kuna i činčila, koristi se najmanja koncentracija od 80 % ugljen dioksida.

8. Ugljen dioksid, upotreba inertnih gasova ili kombinacije tih gasnih smjesa

Gasovi ni pod kojim uslovima ne smiju ući u prostoriju ili lokaciju u kojima se životinje omamljuju ili usmrćuju tako da uzrokuju opekotine ili ih uznemiruju smrzavanjem ili nedostatkom vlage.

9. Ugljen monoksid (čisti izvor ili u smjesi sa drugim gasovima)

9.1. Životinje se cijelo vrijeme moraju posmatrati.

9.2. Moraju se uvoditi jedna po jedna i potrebno je obezbijediti da prije ulaska sledeće životinje prethodna treba biti u nesvesnom stanju ili mrtva.

9.3. Životinje u komori ostaju do usmrćenja.

9.4. Gas koji proizvodi sprava posebno prilagođena u svrhu usmrćivanja životinja može se koristiti pod uslovom da je lice odgovorno za usmrćivanje prethodno provjerilo da je gas:

(a) dovoljno ohlađen;

(b) dovoljno filtriran;

(c) slobodan od bilo kakvih iritirajućih komponenti ili gasova.

Motor se kontroliše svake godine prije početka usmrćivanja životinja.

9.5. Životinje se ne upućuju u komoru dok se ne postigne najmanja koncentracija ugljen monoksida.

10. Omamljivanje niskim atmosferskim pritiskom

10.1. U prvoj fazi stopa opadanja pritiska ne smije biti veća od odgovarajuće stope smanjenja pritiska sa standardne vrijednosti atmosferskog pritiska na nivou mora od 760 torra na 250 torra tokom najmanje 50 sekundi.

10.2. U drugoj fazi minimalna standardna vrijednost atmosferskog pritiska na nivou mora od 160 torra mora se postići unutar sledećih 210 sekundi.

10.3. Vremenska kriva pritiska prilagođava se kako bi se omogućilo nepovratno omamljivanje svih ptica unutar vremenskog ciklusa.

10.4. Prije svakog operativnog postupka kao i najmanje jedanput na dan komora se ispituje na nepropusnost, a mjerачi pritiska se kalibriraju.

10.5. Najmanje godinu dana mora se voditi evidencija o apsolutnom vakuumskom pritisku, vremenu izloženosti, temperaturi i vlažnosti.

UREĐENJE, KONSTRUKCIJA I OPREMA KLANICA

1. Svi objekti za privremeni smještaj životinja prije klanja

1.1. Ventilacioni sistemi treba da budu osmišljeni, izgrađeni i održavani tako da je trajno obezbijedena dobrobit životinja, uzimajući u obzir očekivani raspon vremenskih uslova.

1.2. Ako su potrebni mehanički načini ventilacije, potrebno je predvidjeti alarm i pomoćne objekte u slučaju hitnih situacija radi mogućih kvarova.

1.3. Objekti za privremeni smještaj životinja prije klanja moraju se osmisliti i izgraditi tako da se na najmanju moguću mjeru svede rizik od povreda životinja i pojava iznenadne buke.

1.4. Objekti za privremeni smještaj životinja prije klanja moraju se osmisliti i izgraditi tako da olakšaju pregled životinja. Potrebno je obezbijediti odgovarajuće fiksno ili prenosno osvjetljenje kako bi se u svakom trenutku omogućio pregled životinja.

2. Objekti za privremeni smještaj životinja prije klanja koje nisu isporučene u oborima

2.1. Obori, prolazi i ograde moraju se osmisliti i izgraditi kako bi omogućili:

(a) životinjama slobodno kretanje u potrebnom pravcu upotrebom njihovih karakterističnih obrazaca ponašanja i bez skretanja pažnje;

(b) svinjama ili ovcama da hodaju jedne do druge, osim u slučaju ograda koje vode do opreme za sputavanje.

2.2. Rampe i mostovi trebaju biti opremljeni bočnom zaštitom kako bi obezbijedili da životinje ne mogu sa njih pasti.

2.3. Sistem dopremanja vode u oborima osmišljava se, izgrađuje i održava tako da se u svako doba životinjama omogućí pristup čistoj vodi bez nepotrebnog ozljeđivanja i da ih ne ograničava u kretanju.

2.4. Kada se koristi obor za čekanje, on treba biti izgrađen sa ravnim podom i čvrstim stranicama, između obora za prihvatanje i ograde koja vodi do mjesta omamljivanja i osmišljava se tako da se životinje ne mogu spoticati niti sudarati.

2.5. Podovi trebaju da budu izgrađeni i održavani tako da životinjama minimalizuju rizik od klizanja, pada ili povrede nogu.

2.6. Ako klanice imaju otvorene objekte za privremeni smještaj životinja prije klanja bez prirodne nadstrešnice ili hlada, potrebno je obezbijediti odgovarajuću zaštitu od neželjnih vremenskih uslova. U nedostatku takve zaštite, takvi objekti za privremeni smještaj životinja prije klanja se ne koriste tokom neželjnih vremenskih uslova. U nedostatku prirodnog izvora vode, potrebno je obezbijediti mjesta za napoj.

3. Oprema i prostori za sputavanje životinja

3.1. Oprema i prostori za sputavanje životinja moraju se osmisliti, izgraditi i održavati kako bi:

(a) optimizovali primjenu metode omamljivanja ili usmrćivanja;

(b) spriječili povrede ili nagnječenja životinja;

(c) na najmanju moguću mjeru sveli opiranje i vokalizaciju prilikom sputavanja životinja;

(d) na najmanju moguću mjeru sveli trajanje sputavanja.

3.2. Djelovi za sputavanje životinja za vrste - goveda koji se koriste pri primjeni pneumatskog pištolja za omamljivanje moraju biti opremljeni spravom koja sprječava lateralno i vertikalno pomjeranje glave životinje.

4. Oprema za električno omamljivanje (osim opreme za omamljivanje u vodenoj kupki)

4.1. Oprema za električno omamljivanje postavlja se sa spravom koja prikazuje i bilježi pojedinosti o ključnim električnim parametrima za svaku omamljenu životinju. Sprava se

postavlja tako da je osoblju jasno vidljiva i daje jasno vidljiv i čujan signal upozorenja ako trajanje izlaganja padne ispod potrebnog nivoa. Ti se zapisi čuvaju barem godinu dana.

4.2. Automatska oprema za električno omamljivanje povezana sa spravom za sputavanje treba isporučivati konstantnu jačinu struje.

5. Oprema za omamljivanje u vodenoj kupki

5.1. Linije za sputavanje moraju se osmisliti i smjestiti tako da ptice koje na njima vise nemaju nikakvih prepreka i da se ometanje životinja svede na najmanju moguću mjeru.

5.2. Linije za sputavanje moraju se osmisliti tako da ptice koje na njima vise nisu u svjesnom stanju duže od jednog minuta. Međutim, patke, guske i guske ne smiju visjeti u svjesnom stanju duže od dva minuta.

5.3. Čitava dužina linije za sputavanje do tačke ulaska u kotao za operjavanje mora biti jednostavno dostupna u slučaju da se životinje moraju ukloniti sa linije za klanje.

5.4. Veličina i oblik metalnih držača u liniji za sputavanje moraju biti odgovarajuće veličine nogu živine koja se kolje, tako da se električni kontakt može obezbijediti bez izazivanja bola.

5.5. Oprema za omamljivanje u vodenoj kupki mora biti opremljena električno izolovanom ulaznom rampom i osmišljena, održavana tako da sprječava pretakanje vode na ulazu.

5.6. Vodena kupka se mora osmisliti tako da se nivo uranjanja ptica može lako prilagoditi.

5.7. Elektrode u opremi za omamljivanje u vodenoj kupki moraju se protezati cijelom dužinom vodene kupke. Vodena kupka se mora osmisliti i održavati tako da kada metalni držači u liniji za sputavanje prolaze preko vode, oni budu u trajnom kontaktu sa uzemljenom prečkom o koju se vješaju.

5.8. Sistem u kontaktu sa grudnim košem ptica mora biti izgrađen od tačke sputavanja do ulaska ptica za omamljivanje u vodenoj kupki kako bi se umirio.

5.9. Pristup opremi za omamljivanje u vodenoj kupki mora biti dostupan kako bi se omogućilo iskrvarenje ptica koje su bile omamljene i koje su ostale u vodenoj kupki u slučaju kvara ili zastoja na liniji.

5.10. Oprema za omamljivanje u vodenoj kupki mora biti povezana sa spravom koja prikazuje i bilježi pojedinosti o ključnim korišćenim električnim parametrima. Ti se zapisi čuvaju barem godinu dana.

6. Oprema za omamljivanje gasom za svinje i živinu

6.1. Omamljivači gasom, uključujući pokretne trake moraju se osmisliti i izgraditi kako bi:

(a) optimizovali primjenu metode omamljivanja gasom;

(b) spriječili povrede ili nagnječenja životinja;

(c) na najmanju moguću mjeru sveli otpor i vokalizaciju prilikom sputavanja životinja.

6.2. Oprema za omamljivanje gasom mora se neprestano mjeriti, prikazivati i bilježiti koncentraciju gasa i vrijeme izlaganja kao i davati jasno vidljiv i čujan znak upozorenja ako koncentracija gasa padne ispod zahtijevanog nivoa. Sprava se postavlja tako da je osoblju jasno vidljiva. Ti se zapisi čuvaju barem godinu dana.

6.3. Oprema za omamljivanje gasom mora se osmisliti tako da su, čak i u maksimalno dopuštenoj gustini, životinje u mogućnosti da legnu bez mogućnosti se slažu jedna na drugu.

7. Omamljivanje niskim atmosferskim pritiskom

7.1. Oprema za omamljivanje niskim atmosferskim pritiskom dizajnira se i izrađuje kako bi se obezbijedilo da vakum u komori omogućava lagano postupno opadanje pritiska uz smanjivanje količine raspoloživog kiseonika i održavanje minimalnog pritiska.

7.2. Sistem mora imati opremu za neprekidno mjerenje, prikaz i bilježenje apsolutnog vakuumskeg pritiska, vremena izloženosti, temperature i vlažnosti kao i slanje jasno vidljivog i zvučnog upozorenja ako pritisak odstupa od zahtijevanog nivoa. Uređaj mora biti jasno vidljiv osoblju.

OPERATIVNA PRAVILA ZA KLANICE

1. Prijem životinja, njihovo kretanje i rukovanje životinjama

1.1. Uslove dobrobiti za svaku pošiljku životinja sistematski procjenjuje odgovorna osoba za dobrobit životinja ili osoba koja podnosi izvještaj direktno službeniku za dobrobit životinja, po prijemu životinja, kako bi se identifikovali prioriteti, posebno određujući koje životinje imaju posebne potrebe u pogledu dobrobiti za odgovarajuće mjere koje se trebaju preduzeti.

1.2. Životinje se istovaruju što je prije moguće po dolasku i nakon toga se kolju bez nepotrebnog odgađanja.

Sisari, osim kunića i zečeva, koji se ne odvođe direktno po prijemu na mjesto klanja, trebaju biti smješteni u privremeni smještaj prije klanja.

Životinje koje nisu zaklane u roku od 12 sati nakon prijema treba nahraniti i nakon toga im se treba davati umjerenu količinu hrane u primjerenim vremenskim razmacima. U takvim slučajevima životinjama treba obezbijediti dovoljnu količinu stelje ili istovjetnog materijala koji garantuje udobnost primjerenu vrsti i broju životinja. Taj materijal treba da obezbijedi adekvatno obezbediti efikasno oticanje ili odgovarajuću apsorpciju urina i fecesa.

1.3. Spremnici u kojima se životinje prevoze moraju biti čisti, njima se mora pažljivo rukovati, posebno ako imaju perforirano ili savitljivo dno, i:

- (a) ne smiju se bacati, ispuštati niti prevrtati;
- (b) tamo gdje je to moguće, moraju se utovariti i istovariti horizontalno i mehanički.

Kada god je to moguće životinje se moraju istovariti pojedinačno.

1.4. Kada se spremnici stavljaju jedan na drugi, potrebno je preduzeti neophodne mjere predostrožnosti:

- (a) kako bi se ograničio prolazak urna i fecesa na životinje koje su smještene ispod;
- (b) kako bi se obezbijedila stabilnost spremnika;
- (c) kako bi se obezbijedila ventilacija.

1.5. U pogledu klanja, životinje koje nisu odbijene od sise, životinje u laktaciji, ženke koje su se tokom prevoza porodile, kao i životinje dopremljene u spremnicima, imaju prioritet u odnosu na sve druge kategorije životinja. Ukoliko to nije moguće, moraju se preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi se sprečila njihova patnja, naročito:

- (a) mliječnim životinjama u laktaciji u vremenskim razmacima od najviše 12 sati;
- (b) osiguravajući primjerene uslove za mladunčad na sisi i dobrobit novorođene životinje u slučaju da se porodila;
- (c) obezbjeđujući vodu u slučaju životinja koje su rođene u spremnicima.

1.6. Sisari, osim kunića i zečeva, koji se ne odvođe odmah po prijemu i istovaru na mjesto klanja, obezbjeđuje se voda u odgovarajućim posudama.

1.7. Potrebno je obezbijediti ravnomjeran priliv životinja za omamljivanje i klanje, kako bi se spriječilo da lica koja rukuju životinjama primoravaju životinje da se ubrzano kreću iz prihvatnih obora.

1.8. Zabranjeno je:

- (a) udarati ili tući životinje;
- (b) vršiti pritisak na posebno osjetljivo mjesto na tijelu životinje, čime se životinji nanose nepotrebni bol ili patnja;
- (c) podizati ili povlačiti životinje za glavu, uši, rogove, noge, rep ili krzno, ili njima rukovati tako da im se nanosi nepotrebna bol ili patnja; međutim, zabrana podizanja životinja za noge ne odnosi se na živinu, kuniće ili zečeve;
- (d) koristiti zašiljene štapove ili druge šiljate predmete;
- (e) zavijati, lomiti ili otkidati repove životinjama ili dodirivati oči bilo koje životinje.

1.9. Upotreba instrumenata koji stvaraju električne šokove mora se izbjegavati koliko je god to moguće. U svakom slučaju, takvi se instrumenti koriste samo za odrasla goveda i odrasle svinje koje odbijaju kretanje ili samo ako ispred njih ima dovoljno prostora da se pomaknu. Šok ne smije trajati duže od jedne sekunde, mora biti primjereno razmaknut od sljedećeg i može se primijeniti samo na mišiće zadnjih udova životinja. Šokovi se ne smiju koristiti jedan za drugim ako životinja na njih ne odgovara.

1.10. Životinje se ne smiju vezivati za rogove, rogovlje niti nosne prstenove i noge im se ne smiju povezivati zajedno. Kada je potrebno vezati životinju, konopi, spone ili druga sredstva moraju biti:

(a) dovoljno jaki da ne puknu;

(b) takvi da životinjama omogućavaju, ako je to neophodno, da legnu, jedu i piju;

(c) osmišljeni tako da eliminišu bilo kakvu opasnost od gušenja ili povrede, i takvi da se životinja iz njih može brzo otpustiti.

1.11. Životinje koje ne mogu hodati ne smiju se vući na mjesto klanja, već se usmrćuju na licu mjesta.

2. Dopunska pravila za sisare u privremenom smještaju prije klanja (osim kunića i zečeva)

2.1. Svaka životinja mora imati dovoljno prostora da stane, legne i, osim za stoku koja se drži pojedinačno, da se okrene.

2.2. Životinje se moraju bezbjedno držati u privremenom smještaju prije klanja i mora se voditi računa da se spriječi njihovo bjekstvo i obezbijedi zaštita od predatora.

2.3. Za svaki obor mora jasno istaknutim znakom biti naznačen datum i vrijeme prijema i, osim za stoku koja se drži pojedinačno, najveći broj životinja koji se u njemu može držati.

2.4. Svaki dan rada klanice, prije pristizanja bilo koje životinje, izolacioni obori za životinje koji zahtijevaju posebnu brigu moraju biti pripremljeni i spremni za neposrednu upotrebu.

2.5. Zdravstveno i opšte stanje životinja u privremenom smještaju prije klanja redovno pregleda odgovorna osoba za dobrobit životinja ili osoba koja za to ima zahtijevanu stručnost.

3. Iskrvarenje životinja

3.1. Ako je jedna osoba zadužena za omamljivanje, sputavanje, podizanje i iskrvarenje životinja, ta osoba te postupke sprovodi u redu na jednoj životinji prije nego što ih nastavi na drugoj životinji.

3.2. U slučaju običnog omamljivanja ili klanja, dvije karotidne arterije ili žile iz kojih one izlaze moraju biti sistematski prerezane. Električna stimulacija izvodi se samo kada je potvrđeno nesvjesno stanje životinje. Dalja obrada kože ili obrada parom sprovodi se tek kada se provjeri odsutnost znakova života životinje.

3.3. Ptice se ne kolju automatskim rezačem vratova osim ako se može potvrditi jesu li rezači uspješno prerezali oba krvna suda ili ne. Ako rezači vratova nisu bili efikasni, ptice se odmah kolju.

OBLASTI ZA STICANJE UVJERENJA O OSPOSOBLJENOSTI

Operacije klanja	Predmeti za ispitivanje osposobljenosti
postupci	Ponašanje životinja, patnja životinja, svijest i osjetljivost, stres kod životinja.
(a) postupanje sa životinjama i briga o životinjama prije sputavanja;	Praktični aspekti rukovanja životinjama i sputavanja životinja. Poznavanje uputstva proizvođača o vrsti opreme za sputavanje koja se koristi u slučaju mehaničkog sputavanja.
(b) sputavanje životinja radi omamljivanja ili usmrćivanja;	Praktični aspekti tehnika omamljivanja i poznavanje uputstva proizvođača o vrsti opreme za omamljivanje. Pomoćne metode za omamljivanje i/ili usmrćivanje. Osnovno održavanje i čišćenje opreme za omamljivanje i/ili usmrćivanje.
(c) omamljivanje životinja;	Sistematsko praćenje uspješnosti omamljivanja. Pomoćne metode za omamljivanje i/ili usmrćivanje.
(d) procjena uspješnog omamljivanja;	Praktični aspekti rukovanja životinjama i sputavanja životinja. Sistematsko praćenje uspješnosti omamljivanja.
(e) sputavanje ili podizanje živih životinja;	Sistematsko praćenje uspješnosti omamljivanja i odsutnosti znakova života. Pomoćne metode za omamljivanje i/ili usmrćivanje. Odgovarajuća upotreba i održavanje noževa za iskrvarenje.
(f) iskrvarenje živih životinja;	Odgovarajuća upotreba i održavanje noževa za iskrvarenje. Sistematsko praćenje odsutnosti znakova života.
(g) klanje;	

Operacije usmrćivanja	Predmeti za ispitivanje osposobljenosti
Usmrćivanje krznašica	Praktični aspekti rukovanja životinjama i sputavanja životinja. Praktični aspekti tehnika omamljivanja i poznavanje uputstva proizvođača o vrsti opreme za omamljivanje.

Pomoćne metode za omamljivanje i/ili usmrćivanje.
Sistematsko praćenje uspješnosti omamljivanja i potvrđivanje smrti.
Osnovno održavanje i čišćenje opreme za omamljivanje i/ili
usmrćivanje.